

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри менеджменту,
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
Гришиної Наталії Володимирівни
на дисертаційну роботу
Канаш Олесі Єгорівни

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 – «Економіка»

**«Економіко-організаційне забезпечення розвитку дуальної форми
набуття фахових компетенцій у системі вищої освіти»**

Актуальність теми дослідження

Вимоги, що ставляться сучасним ринком праці як у всьому світі, так і в Україні змушують постійно переглядати систему освіти, адаптовувати її до сучасних професій та вимог роботодавців. Останні кілька років освітні реформи є важливим завданням, що знаходиться під постійним наглядом законодавців, громадськості та фахівців у галузі освіти. Використання засобів організації дуальної освіти сприятиме набуттю необхідних фахових знань, професійних компетентностей, які відповідають вимогам роботодавців і ринку праці. Залучення дипломованих фахівців до трудової діяльності є стратегічною інвестицією в суспільний і соціально-економічний розвиток держави. Тому підтримка запровадження інноваційних форм освітнього процесу, зокрема дуальної системи, молодіжної зайнятості в період повномасштабної війни та повоєнного відновлення із застосуванням ефективних механізмів стимулювання роботодавців до працевлаштування молоді, мотивація молодих людей до трудової активності мають стати одними з пріоритетних напрямів державної політики у сфері вищої освіти у найближчій перспективі. Тому не виникає сумніву, що обрана тема дисертації «Економіко-організаційне забезпечення розвитку дуальної форми набуття фахових компетенцій у системі вищої освіти» Канаш Олесею Єгорівною, в основі об'єкта дослідження якого є економіко-організаційні складові процесу об'єднання потенціалів інноваційних бізнесів й закладів

вищої освіти заради формування фахових компетенцій особистостей та актуалізації інтелектуального капіталу є надзвичайно важливою, своєчасною та актуальною.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність, новизна та практичне значення

Провівши глибокий аналіз дисертаційної роботи Канаш Олесі Єгорівни чітко видно логічність розкриття проблематики дослідження, яке відображено в меті та завданнях даної роботи. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій є важливим фундаментом не тільки для розвитку економіки, але й для активного впровадження їх у практичне використання в контексті розвитку дуальної форми набуття фахових компетенцій у системі вищої освіти. Отримані результати підтверджуються широким використанням публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів за темою дослідження. Вище сказане підтверджується апробацією здобувачкою результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також успішним прийняттям до друку в наукові журнали з економічних наук, серед яких є фахові видання України та зарубіжжя.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи ґрунтуються на використанні достатньо широкої інформаційної бази, а саме: законодавчих та нормативних актів, аналітичних матеріалів European Statistical Office, офіційної звітності Державної служби статистики України та закладів вищої освіти, з монографій, публікацій у фаховій науковій періодиці, збірників наукових праць, конференцій та ресурсів, розміщених у всесвітній мережі Інтернет, а також дані, отримані автором за результатами власноруч здійсненої аналітики та розрахунків.

Найбільш вагомими результатами, що характеризуються новизною та розкривають глибину, складність, масштабність, повноту та суть дисертаційного дослідження, є наступні положення, трактування та ідеї:

Удосконалено:

-уявлення про зростання ролі інтелектуального капіталу в економіці, яка ґрунтується на знаннях. На відміну від поглядів попередників, запропоновано авторське бачення сутності фізичного та морального зношування інтелектуального капіталу й визначено засоби протидії йому. Сформульовані висновки відкривають перспективи для замовників, надавачів та отримувачів освітніх послуг в частині визначення стратегій поведінки на сегментах ринку праці та здобування фахових компетенцій;

-методичні положення стосовно визначення місії вищої освіти як об'єднавчої компоненти ланцюга створення та підвищення вартості інтелектуального капіталу. Наведено аргументи на підтвердження гіпотези про унікальну роль ЗВО в забезпеченні конкурентної спроможності бізнесу та потребу їх щільної співпраці, що відрізняє позицію авторки від суджень наших колег;

- сприйняття тенденцій розвитку вищої освіти в Україні. Разом з окресленням загроз та ризиків, які постають перед нею внаслідок інституціональної невизначеності та часом непослідовного менеджменту ЗВО, зроблено висновок про накопичення останніми досвіду використання на практиці дуальних форм набуття фахових компетенцій у замовників освітніх послуг. На протилежність контекстним пропозиціям, які лунають, ця констатація сповнює оглядини майбутнього оптимізмом за умов докладання конструктивних колективних зусиль усіма зацікавленими сторонами;

- розуміння витоків дуальної освіти в країнах де відбувається бурхливе застосування цифрових технологій. Засвідчено, що вона поширюється та розвивається природним шляхом і у повній відповідності до теорії економічних циклів обумовлює зростання попиту на інтелектуальний капітал з позитивними наслідками для піднесення кон'юнктури ринку освітніх послуг. Виявлена трирівнева ієрархія дуальної освіти в ЄС складає підґрунтя для прийняття рішень, що позбавляють освітні організації ризиків та загроз, характерних для вітчизняної практики.

Набули подальшого розвитку:

-науково-методичні засади імплементації дуальних форм здобуття вищої освіти та апгрейду фахових компетенцій. Спираючись на них розроблено дорожню карту імплементації дуальної форми навчання – плану дій, що визначає ціль та основні етапи, які треба пройти на шляху до неї. Її унікальність полягає в тому, що на будь-якому з них враховане бачення кожної з зацікавлених сторін щодо власного майбутнього внаслідок застосування дуальних форм набуття знань та вмінь;

- концепція реінжинірингу навчального процесу в закладах вищої освіти з використанням блочно-модульної технології. Вона надає можливість впорядкувати стратегії обрання абітурієнтами форм набуття фахових компетенцій та налагоджувати за кожною з них взаємовигідні економічні відносини між усіма суб'єктами, залученими до системи організаційних й дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти;

- методичні засади, способи та прийоми кількісного оцінювання економічних наслідків та переваг дуальних форм набуття фахових компетенцій. На відміну від пропозицій, що лунають з цього приводу, запропоновано інструментарій, який озброює стейкхолдерів розумінням можливостей свідомого вкладання ресурсів в збагачення інтелектуального капіталу: особистого, корпоративного, національного.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що завдяки визначенню важливих економічних передумов, вони реалізувалися в механізмі застосування концепції дуального здобуття фахових компетенцій в вітчизняних закладах вищої освіти. Теоретичні положення, рекомендації і висновки, отримані за підсумками наукового дослідження, доведені до рівня практичних рекомендацій, які можуть бути використані ЗВО, їх бізнес-партнерами при створенні стратегічних альянсів у межах дуальних освітньо-професійних програм.

Частина з них прийнята до впровадження низкою підприємств. Зокрема: Товариством з обмеженою відповідальністю ТОВ «СІ-Джоб

Миколаїв» (довідка № 2315/S від 14.07.2023 р.), ТОВ «Марін Дизайн Інжинірінг Миколаїв» (довідка № 1-2023 від 09.01.2023 р.), ТОВ «ХПК ТРЕЙД» (довідка № 075 від 07.08.2023 р.), ТОВ «УНІВЕРСАЛ ГРУП» (довідка № 003 від 08.08.2023 р.), ТОВ «ЮСТ ПРЕМІУМ» (довідка № 28 від 11.08.2023 р.), а також органами управління Миколаївською міською територіальною громадою (довідка №0604/01-001 від 06.04.2023 р.). Отримані напрацювання використовуються також у навчальному процесі факультету економіки моря Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова Міністерства освіти і науки України (довідка № 69-02/4970 від 05.03.2023 р.), при викладанні курсів «Організація бізнесу та бізнес-планування», «Економіка підприємства», «Стратегія підприємства», проведенні практик, керівництві навчально-науковими дослідженнями студентів й магістрантів.

Отже, дисертаційна робота Канаш Олесі Єгорівни містить достатню обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, є достовірною та має практичне значення.

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях

Основні положення, рекомендації та інші результати дисертаційної роботи висвітлені у 32 публікаціях (23 – одноособові). Зокрема: у двох колективних монографіях, у 11 статтях (з яких, 10 – у наукових фахових виданнях, що перебувають у міжнародних наукометричних базах, одна з них – у закордонному журналі, який індексується в наукометричній базі Scopus); 19 – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій – 11,4 друк. арк., з яких 10,4 друк. арк. належать особисто автору.

В оприлюднених наукових працях основні положення дисертаційної роботи та результати дослідження висвітлено з достатньою повнотою. Характер видань і зміст опублікованих наукових праць відповідають чинним

нормативним вимогам щодо повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – «Економіка». Публікації здобувача висвітлюють основні наукові положення дисертації, які автор виносить на захист.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами ґрунтовного вивчення рукопису дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць автора, а також аналізу наданого автором звіту щодо перевірки тексту рукопису електронним сервісом, порушень академічної доброчесності не було встановлено. Використанні здобувачем окремі ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

Враховуючи достатній рівень обґрунтованості переважної більшості теоретичних та методичних питань, висновків, рекомендацій та пропозицій, слід відзначити певні недоліки, окремі дискусійні та недостатньо аргументовані положення:

1. В дисертаційній роботі представлено на стор. 39, рис. 1.1. «Будова продуктивних сил» в якій визначено виробничий та людський капітал. Потребує уточнення така вибірка факторів (економічних ресурсів) виробництва та можливе відображення вектору їх впливу.
2. Автором розглянуто послідовність етапів циклу реінжинірингу бізнес-процесів (стор. 151). Проте на представленому рисунку 3.1 складно прослідкувати саме таку послідовність, коли не відображено початковий та інші етапи циклу реінжинірингу бізнес-процесів.
3. В дисертаційній роботі запропоновано методичні засади, способи та прийоми кількісного оцінювання економічних наслідків та переваг дуальних форм набуття фахових компетенцій (стор. 186 – 203). На відміну

від пропозицій, що лунають з цього приводу, запропоновано інструментарій, який озброює стейкхолдерів розумінням можливостей свідомого вкладання ресурсів в збагачення інтелектуального капіталу: особистого, корпоративного, національного. Детального пояснення у вигляді методичних рекомендацій, інструкцій потребують положення щодо обґрунтованого вибору кількісних показників економічних наслідків дуальних форм набуття фахових компетенцій.

4. На нашу думку, доцільно було більш ґрунтовно провести розгорнуте дослідження стосовно питання загроз та ризиків, які супроводжують застосування дорожньої карти (стор. 135, рис. 2.9).

5. При формуванні алгоритму вибору форми освіти для абітурієнта (стор. 156, рис. 3.3) варто було б детальніше описати відмінності механізмів реалізації різних варіантів запропонованих стратегій та можливі переваги кожної з них.

6. В дисертаційній роботі коло досліджуваних проблем занадто широке, що зумовило недостатньо обґрунтоване вирішення окремих поставлених завдань.

Висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вона є самостійним дослідженням з актуальної проблеми, розв'язання якої має вагоме значення для подальшого розвитку економіки

Загальний висновок

Дисертація Канаш Олесі Єгорівни на тему: «Економіко-організаційне забезпечення розвитку дуальної форми набуття фахових компетенцій у системі вищої освіти» виконана на актуальну тему, містить теоретичні, методологічні та практичні розробки щодо вирішення прикладного завдання з розробки економіко-організаційних передумов застосування дуальних форм набуття фахових компетенцій в ЗВО. Роботу позитивно відрізняє продумана структура, чіткість і логічність розв'язання проблеми дослідження, обґрунтованість та аргументованість методів і підходів щодо рішення

поставлених завдань. Мова дисертації чітка, грамотна. Стиль дисертації має науковий характер.

Аналіз змісту дисертаційної роботи, автореферату, друкованих праць за темою дисертації дозволяє зробити висновок, що усі пункти наукової новизни дослідження, які заявлені, належним чином відображено у роботі. За своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, основними результатами обґрунтованості, основними положеннями і результатами опублікованими у фахових виданнях, новизна постановки та практичним значенням дисертаційна робота відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022, а її автор Канащ Олеся Єгорівна, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 - Економіка.

Офіційний рецензент:

доцент кафедри менеджменту,
кандидат економічних наук, доцент
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

Наталія ГРИШИНА

Підпис засвідчую
Вчений секретар

Світлана УТКІНА

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ Імені адмірала Макарова м.Миколаїв 02066753	
Вх. №	37/536
" 27 "	12 2023р